

POLSKÉ DIVADLO

2. POLOVINY 20. STOL.

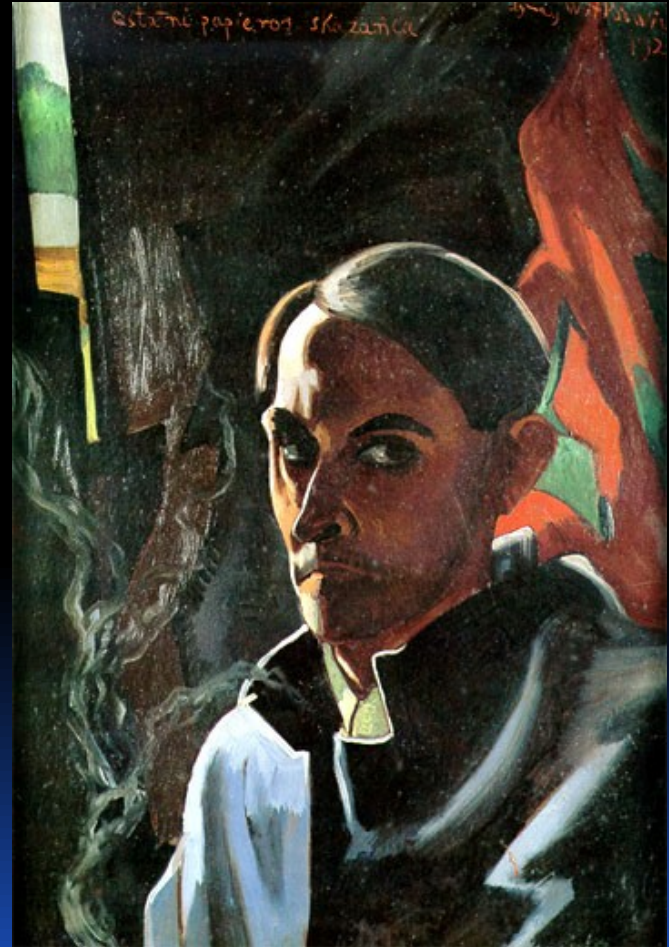
- polské divadlo **50. a 70. let**: vzestup (vliv absurdní dramatiky)
- předchozím vzepětím polského divadla byl **romantismus**
- nové divadelní podněty, festivaly, vlivy a inspirace západními tendencemi v divadle (oproti ČSSR)
- ilegální tvůrci nebyli tak pronásledováni jako v ČSSR, emigranti neztráceli kontakt s vlastí
- umělecká i ediční „svoboda „ (oproti ČSSR)
- Polsko pro nás bylo za normalizace nedostižným „vzorem“ v kultuře i v opozičních politických snahách (Solidarita), jezdilo se tam „nadechnout se Západu“

- polské divadlo se neocitlo v takovém vakuu ani nekleslo k takovému provincialismu jako u nás v 70. a 80. letech (estetika tzv. socialistického realismu)

Polsko po 2. světové válce:

- socialistický blok
- 1956 – Poznaňské povstání (potlačeno)
- Evropa – tzv. železná opona
- 60. léta – uvolnění poměrů (hospodářská stagnace)
- 1968 – polská účast vpádu vojsk V.S. do ČSSR
- v Polsku svobodnější kulturní projevy
- 1980 – vznik Solidarity (nezávislé odbory)

STANISŁAW IGNACY WITKIEWICZ (1885–1939)

Surrealistický malíř, prozaik, dramatik...

Autor dvacítky her, uváděných až od 60. let, např.:

- *Vodní slípka* (1921)
- *Na malém dvorku* (1921)
- *Blázen a jeptiška* (1923)
- *Matka* (1924)
- *Ševci* (1934, jeho poslední hra)

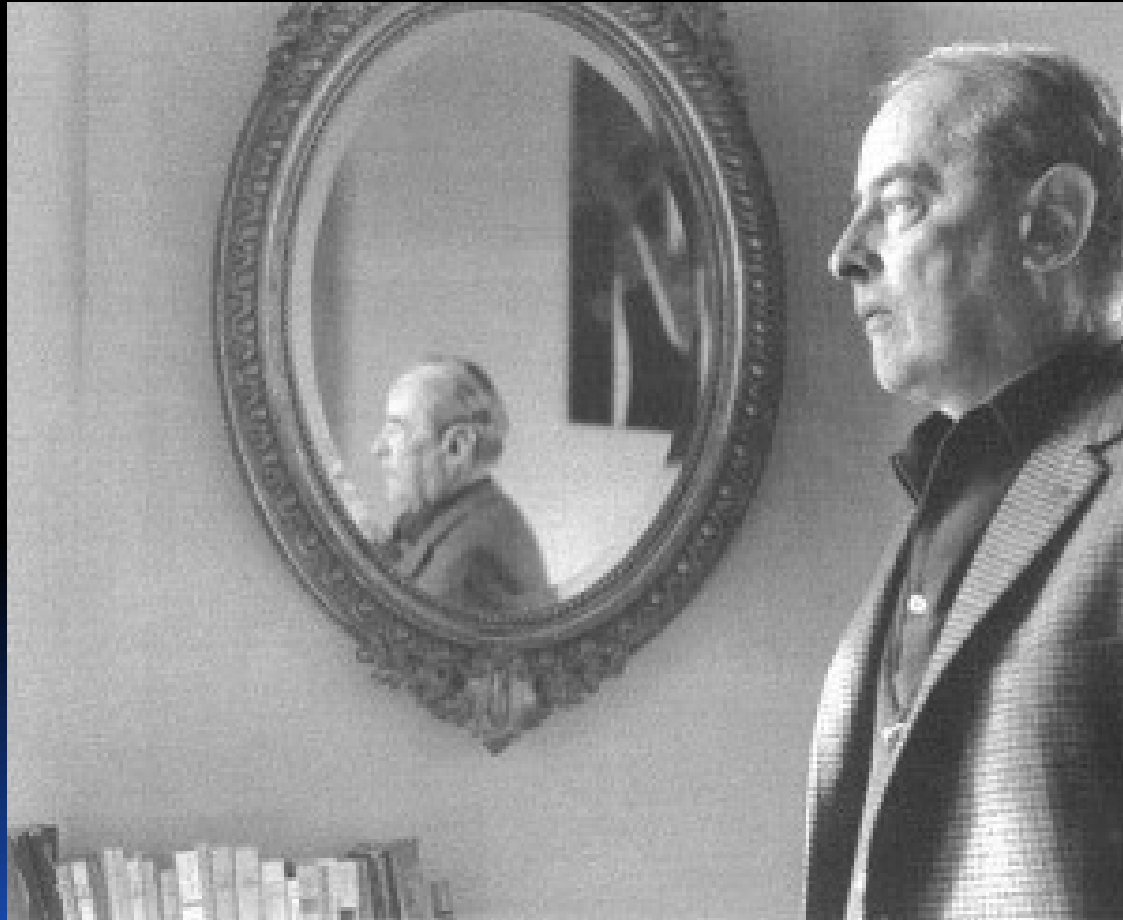

Witkiewicz s otcem

Pokušení sv. Antonína (1922, Witkiewicz)

WITOLD GOMBROWICZ (1904–1969)

Typické znaky tvorby: groteskní zkreslení světa,
absurdní humor, nadsázka.

Po emigraci žil v Argentině a ve Francii.

Autor 3 her:

- ***Yvona, princezna burgundská*** (1938)
- ***Svatba*** (1953)
- ***Opereta*** (1966)

TADEUSZ RÓŻEWICZ

(*1921)

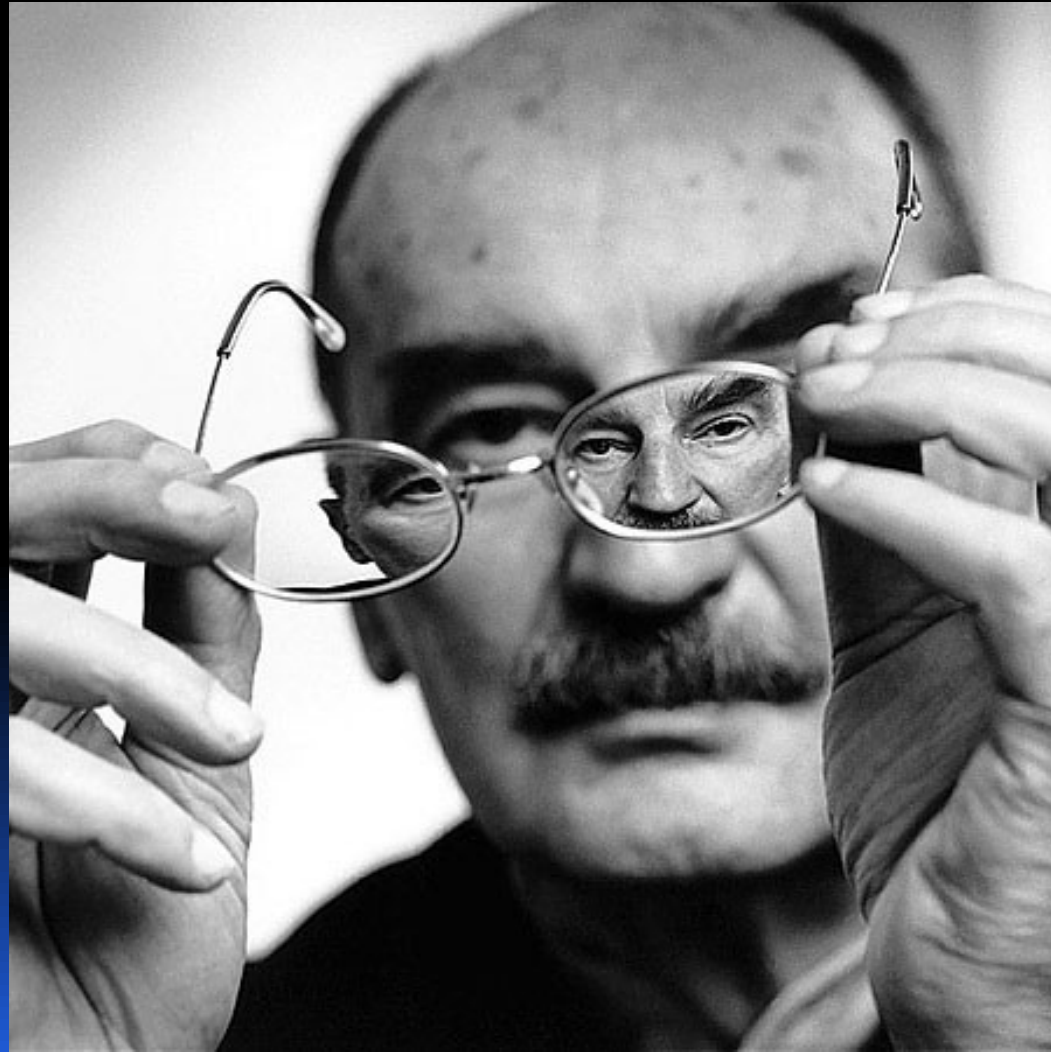
Proslul nejprve coby básník (desítky sbírek).
Spolutvůrce „modelu“ polského absurdního
divadla.

Autor 12 dramat:

- *Kartotéka* (1960)
- *Odešel z domu* (1964)
- *Sousoší Laokoóna* (1974)
- *Bílé manželství* (1975)
- *Past* (1982)
- ...

SŁAWOMIR MROŹEK

(1932 – 2013)

CZŁOWIEK KTÓRY
WYMYŚLIŁ SAM
SIEBIE!

Vystudoval architekturu, poté se živil jako novinář a karikaturista.

Dvojí emigrace (1963 – 1996, 2008 – 2013).

Autor více než 30 her:

- ***Policajti*** (1958)
- ***Na širém moři*** (1961)
- ***Striptýz*** (1961)
- ***Tango*** (1964)
- ***Šťastná událost*** (1971)
- ***Emigranti*** (1974)
- ***Velvyslanec*** (1981)
- ***Láska na Krymu*** (1994)

Sbírka povídek:

- ***Slon*** (1957)

Paměti:

- ***Baltazar*** (2006)

JANUSZ GŁOWACKI

(*1938)

80. léta: emigrace do USA (z důvodu sympatií s hnutím Solidarita).

Hry:

- *Hra na Popelku* (1979)
- *Fortinbras se opil* (1983, variace na Hamleta dopsaná až v USA)
- *Hon na šváby* (1990)
- *Antigona v New Yorku* (1993)
- ...

JERZY GROTOWSKI

(1933 – 1999)

- hlavní reformátor moderního polského divadla
- vystudoval režii a herectví (Krakov, Moskva)
- navázal na Artauda, Stanislavského...
- 2 tvůrčí fáze – přelomový rok 1970
- 1959: **Divadlo 13 řad** – v Opolí (Teatr 13 Rzędów)
 - převzali prostor i soubor
 - nejproslulejší inscenace: *Dziady* (Adam Mickiewicz)
- od 2. sezony: tendence působit jako institut, kulturní dům...
- pokusy o založení výzkumného „laboratorního“ divadla
- 1963 činnost souboru přerušena (politické tlaky)

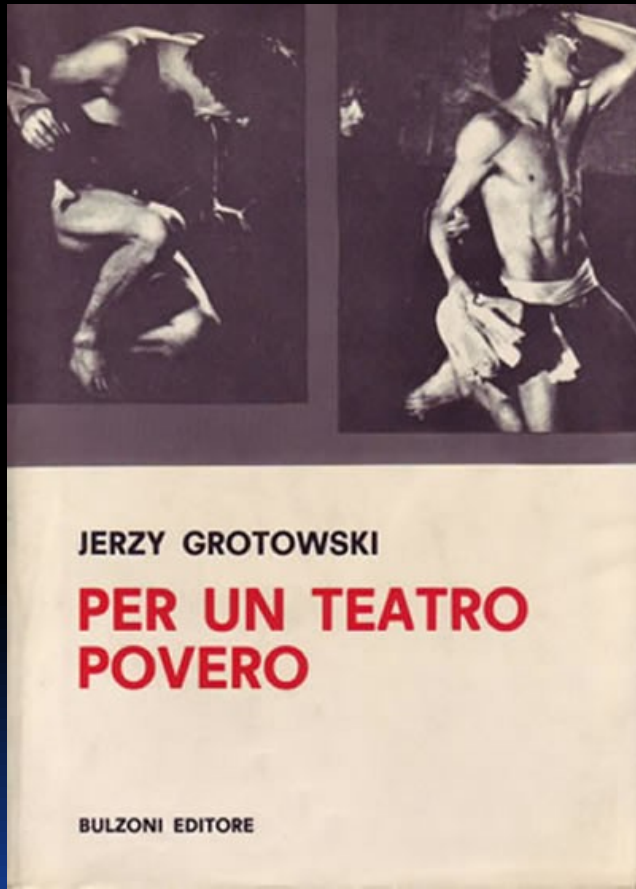
Teatr 13 Rzędów (Opole)
dnes Teatr Maska

Grotowského dramaturg
Ludwik Flaszen (foto 2007)

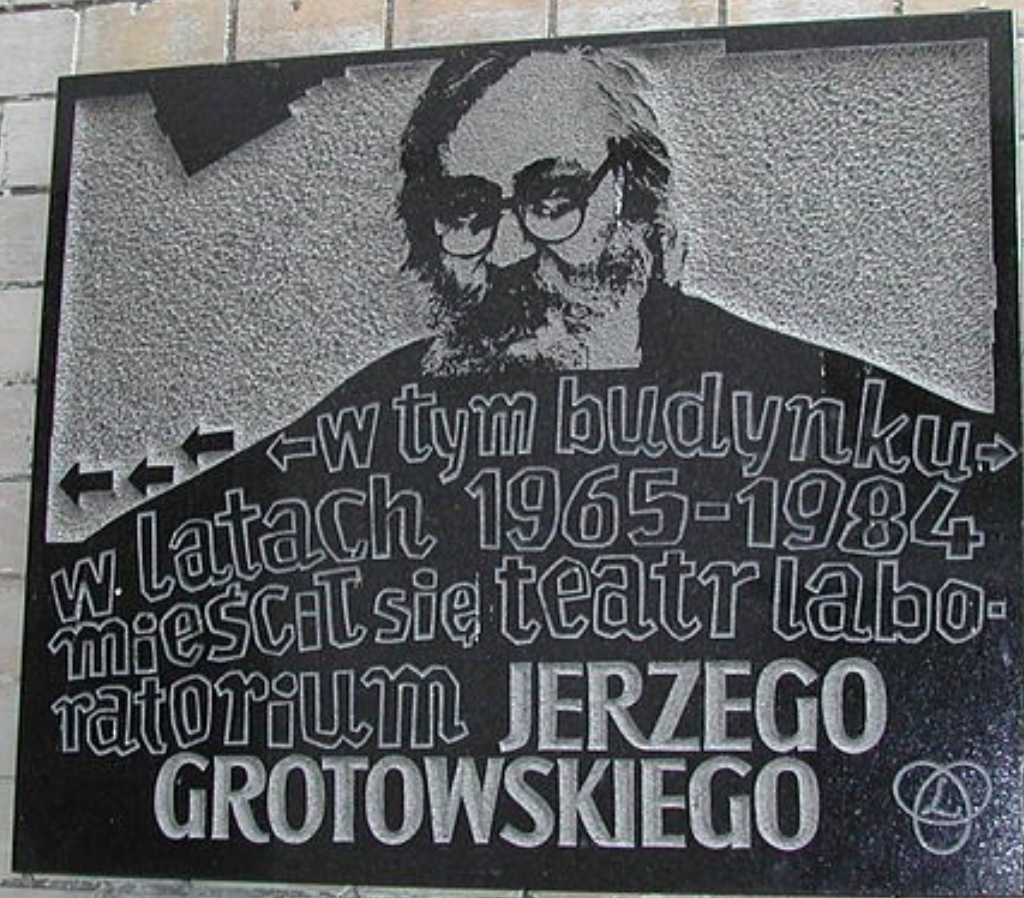
- **1965: Teatr Laboratorium** – ve Vratislavi
 - vývoj názvů: Teatr Laboratorium 13 Rzędów, Instytut Badań Metody Aktorskiej, Teatr Laboratorium, Instytut Aktora – Teatr Laboratorium, Instytut-Laboratorium
- divadlo jako výzkumné pracoviště
- základem byl vztah herec-divák
- existence souboru až do 1984
- kniha statí ***Towards a Poor Theatre***
 - autor: J. G.
 - spoluautoři: Flaszen, Barba, Schechner, Brook

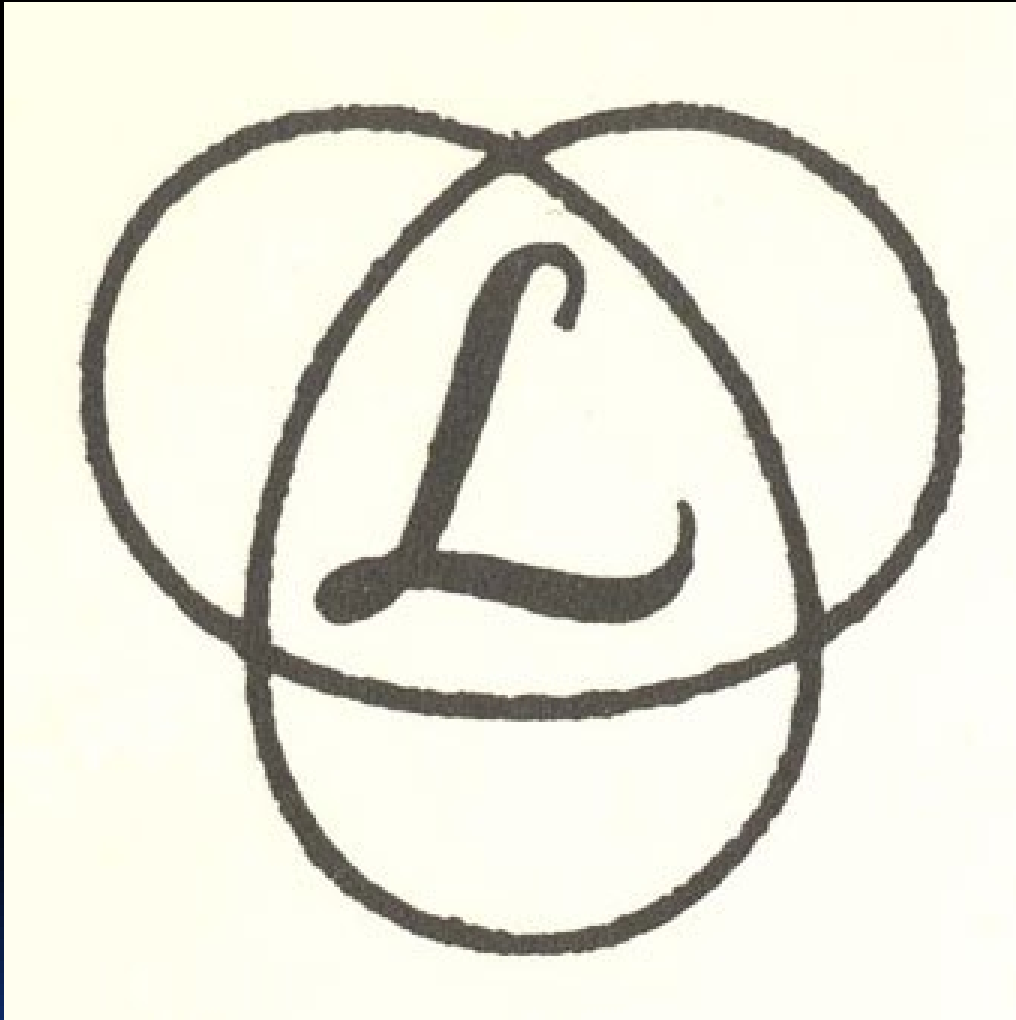
➤ *Towards a Poor Theatre* (sborník textů, 1968)

Teatr Laboratorium: vchod (ul. Rynek-Ratusz, Wrocław)

Teatr Laboratorium (logo)

Specifika souboru:

- zrušení pracovních specializací
- neomezená pracovní doba
 - divadlo musí být pro tvůrce vším, 24 hod. denně
 - nešlo o mezilidské vztahy, ale o společný zájem o divadlo
- „chudé divadlo“: snaha vyloučit z divadla vše (včetně technických výtvarných vymožeností)
- „jiné“ priority (ne počet premiér, repríz, diváků...)
- herecká výchova v souboru (inspirace: Stanislavskij, Mejerchold, Vachtangov, Delsart, Dullin, jóga atd.)
- divadlo jako světský rituál (diváci jsou jeho svědky)
- analogie náboženského zážitku (rituální povaha divadla)

Teatr Laboratorium
(z hereckého tréninku)

- Inscenace v Opole (Opolí):
 - ***Akropolis*** (1962, Wyspiańskij a Borowskij)
 - mytologický námět vs. Vyhlažovací tábory
 - ***Tragická historie doktora Fausta*** (1963, Marlowe, režie Eugenio Barba)
- Inscenace ve Wroclavi (Vratislavi):
 - ***Vytrvalý princ*** (1965, Calderon a Slowacki)
 - ***Evangelia*** (1967 – viz Z. Hořínek: Divadlo č. 6 '67)
 - ***Apocalypsis cum Figuris*** (1968)
- od roku 1966 soubor cestuje po zahraničí (Evropa, Asie, Austrálie, Amerika)
- mezinárodní proslulost souboru i JG

Akropolis

(podle hry S. I.
Wyspiańskiego a
básní T. Borowskeho)

foto z 1963

TEATR·E ABORA- TORIUM

Wrocław

20.5.67 Wyprawa Towarzystwa
Teatralnego

Instytut Badań Metody Aktorskiej

Akropolis
(program)

ZOSTANIE PO

NAS ZŁÓM ŻELAZNY I GŁUCHY DRWIACY

SMIECH POKOLEN

KIER. ART. JERZY GROTOWSKI
KIER. LIT. LUDWIK FLASZEN

TEATR LABORATORIUM-WROCŁAW

SCENARIUSZ I REŻYSERIA JERZY GROTOWSKI

DO SŁÓW STANISŁAWA WYSPIANSKIEGO

AKROPOLIS

WSPÓLREALIZACJA-KOSTIUMY-REKWIZYTY JOZEF SZAJNA

← AKTORZY

ZYGMUNT MOLIK

RENA MIRECKA ANTONI JACHÓKOWSKI CZESŁAW WOJTAŁA
RYSZARD CIEŚLAK ZBIGNIEW CYNKUTIS STANISŁAW ŚCIERSKI
ANDRZEJ PAŁUCHIEWICZ

WERSJA 1967: → WSPÓŁPRACA REŻ. RYSZARD CIEŚLAK

INSTYTUT
BADAŃ
METODY
AKTORSKIEJ

PRAPREMIERA 1962

Vytrvalý princ (1. premiéra ve Vroclavi)

TEATR LABORATORIUM
WROCŁAW

KIER.ARTYSTYCZNE - JERZY GROTOWSKI
KIER.LITERACKIE - LUDWIK FLASZEN

SCENARIUSZ i REŻYSERIA: JERZY GROTOWSKI
NA TEKŚCIE CALDERONA - SŁOWACKIEGO

KSIĄŻE NIEZŁOMNY

BO TA ZIEMIA TO GOSPODA
W OGROMNEJ NASZEJ PODROŻY

AKTORZY

RYSZARD CIEŚLAK

RENA MIRECKA ANTONI JACHÓKOWSKI ZYGMUNT MOLIK

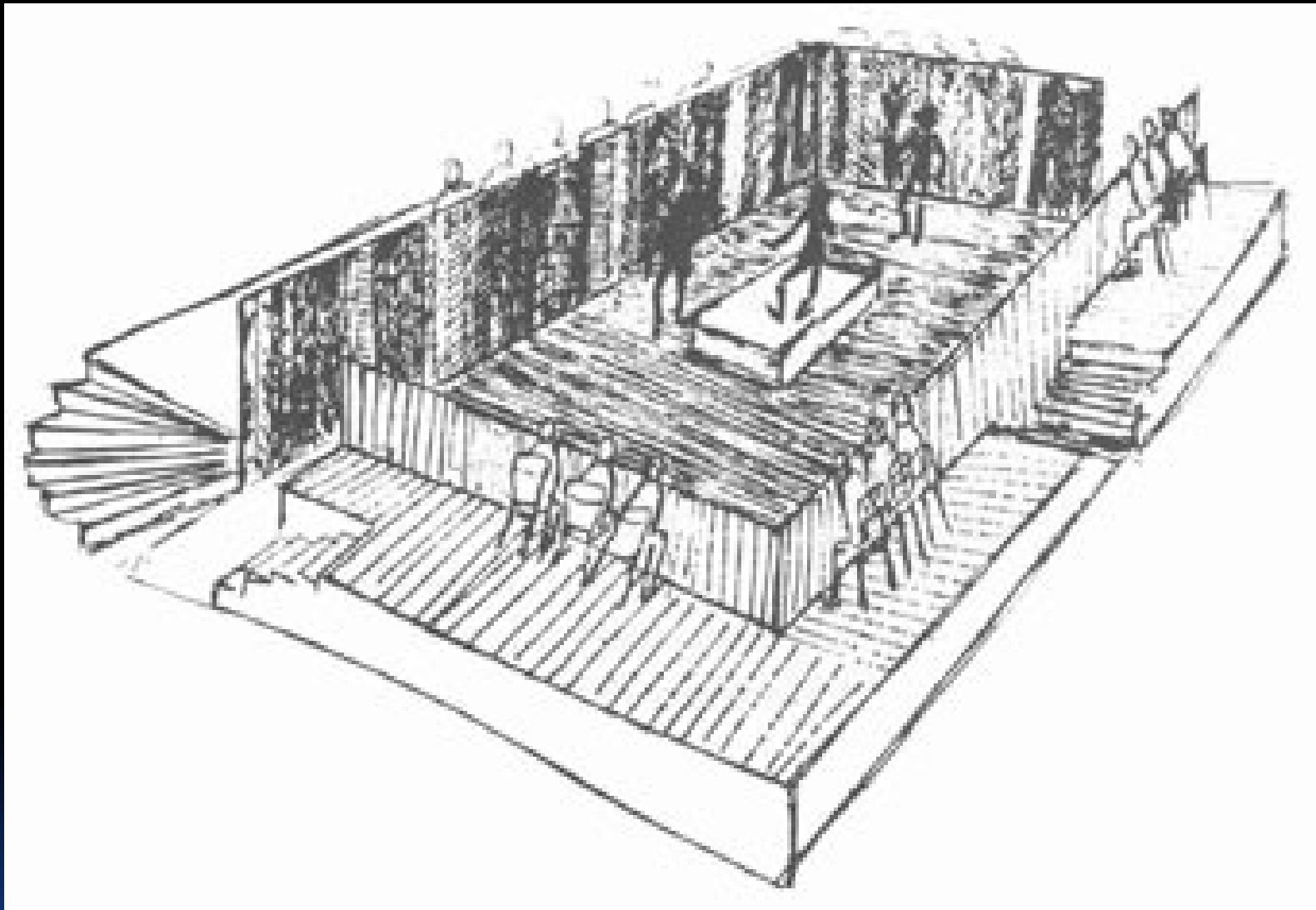
ZBIGNIEW CYNKUTIS STANISŁAW ŚCIERSKI

KOSTIUMY - WALDEMAR KRYGIER ARCHITEKTURA - JERZY GURAWSKI

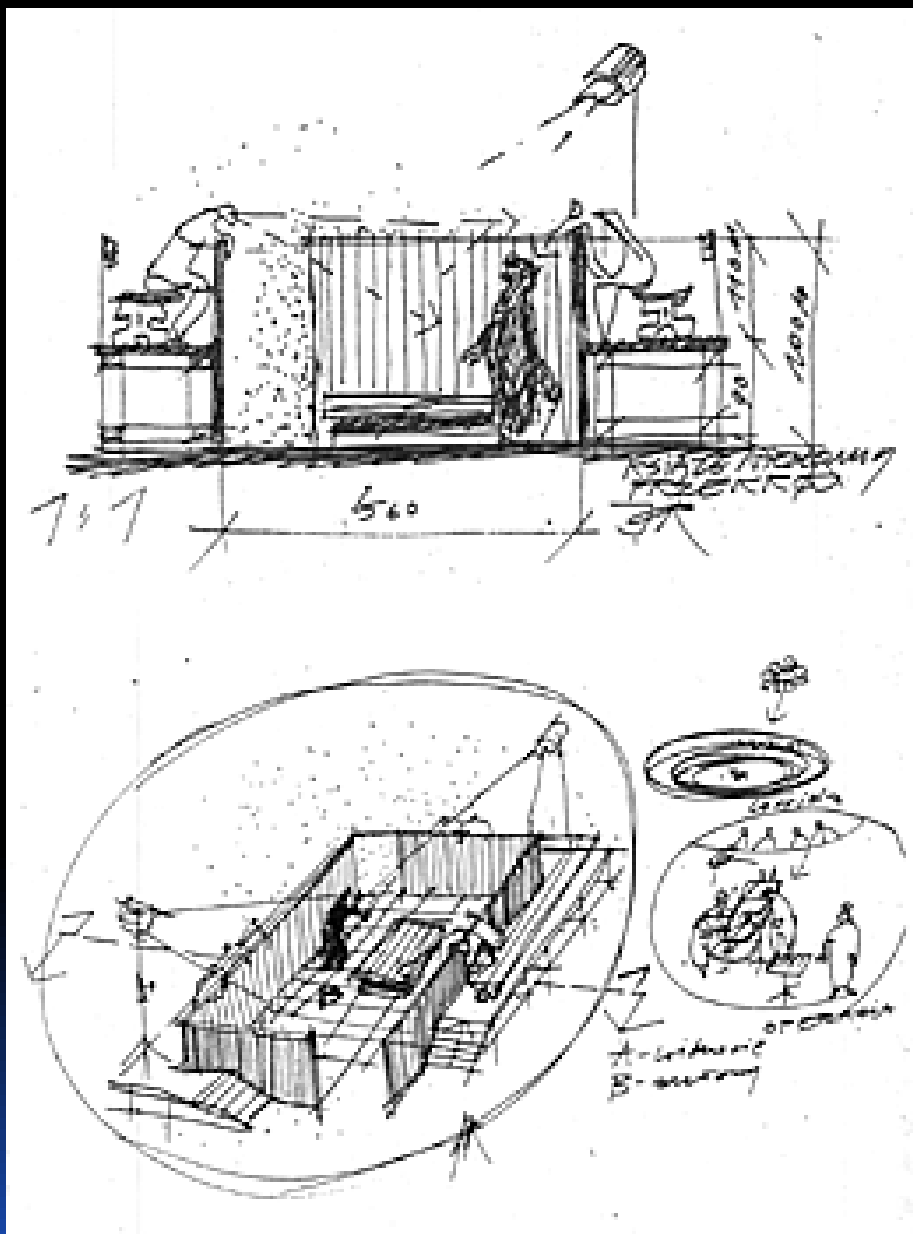
INSTYTUT BADAŃ METODY AKTORSKIEJ

1967

Vytrvalý princ
(plakát)

skica inscenačního prostoru (Teatr Laboratorium)

Vytrvalý princ
(skica scény, autor
Jerzy Gurawski)

Ewangelia
(plakát)
jen 6 repríz

Apocalypsis cum Figuris (Apokalypsa s obrazy)

Apocalypsis cum Figuris

na fotografii Stanisław Ścierański, fot. Maurizio Buscarino, 1979

Apocalypsis cum Figuris

Apocalypse cum Figuris

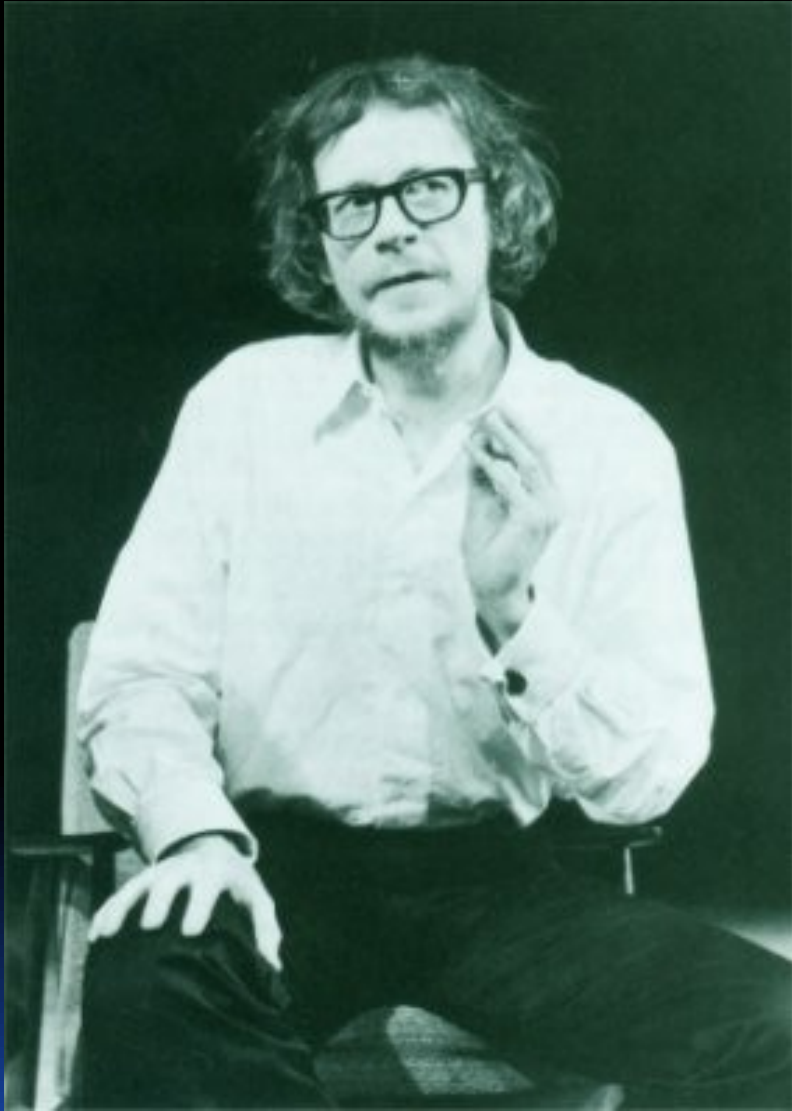

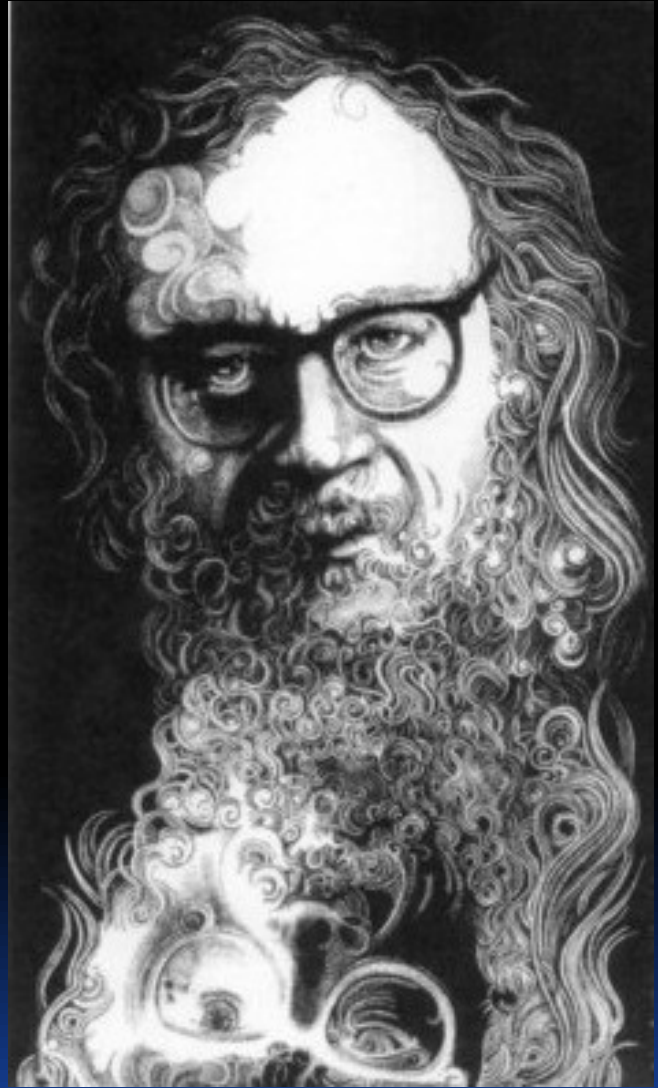
Albrecht Dürer:
Čtyři apokalyptičtí jezdci
(1498)

Proměna vnímání divadla (2. fáze):

- 1970 – JG se vzdává role režiséra-demiurga
- cesta po Indii: duchovní a myšlenková proměna
- soubor dosáhl hereckého mistrovství, zeď mezi herci a diváky však zůstala...
- snaha eliminovat „ideu divadla“ – ale jak?
 - setkání, komunita, svátek... (jen už ne laboratoř!)
 - každý má zůstat sám sebou (workshopy)
 - zájem o „konflikt“ mezi událostmi **běžného života** a **svátku**, slavností
- utváří tzv. **paradivadlo** (všichni jsou účastníci)
 - **rituál** jako zdroj divadla i života
 - cestuje po lokalitách starých kultur

- od tzv. 1973 provozuje JG tzv. ***Special Project***
 - provedení *Apocalypsis cum Figuris*
 - následně 10 vybraných zájemců: 10denní workshop
 - proměna role herce a diváka
- 70. léta: **Festiwal Teatru Otwartego** (Festival otevřeného divadla)
 - divadlo = cesta ke svobodě, nikoli k zábavě
 - 1975 účastní se festivalu: Peter Brook, Eugenio Barba, Jean-Louis Barrault, Ariane Mnouchkin, Odin Teatret...
 - snaha objevit kořeny divadla
 - 24 hod. v lese: hledání kořenů divadla (mýty, archetypy)
- JG po roce 1975: **učitel-performer** (USA, Itálie, Japonsko, Indie, Mexiko...) skupinové experimenty
- 1982: v Polsku stanné právo (Solidarita)

- 1985: založeno **Centrum Grotowského** (italská Pontedera, dodnes)
- 1987: založena katedra v **Collège de France** (obor divadelní antropologie)

Následovníci JG:

- JG: „učitel moderních divadelních učitelů“
- **Eugenio Barba** (1961 Polsko – 1. stážista JG)
 - po stáži u JT (3 roky) založil Odin Teatret
 - ISTA (Mezinárodní škola divadelní antropologie)
- **Włodzimierz Staniewski**
 - soubor pryč od diváků, statek na polském venkově
- **Rena Mirecka**
 - workshopy

Další význační polští režiséři:

➤ TADEUSZ KANTOR (1915–1990)

- původně malíř a scénograf
- 1956: založil v Krakově divadlo **Cricot 2** (Witkiewiczovy hry, podnítil zájem o absurdní divadlo...)
- od 70. let proslul i mimo Polsko

Z jeho inscenací:

- *Mrtvá třída* (1975)
- *Wielopole, Wielopole* (1980)
- *Nikdy se sem už nevrátím* (1988)

Další význační polští režiséři:

➤ **JÓZEF SZAJNA** (1922–2008)

➤ *Dziady, Revizor* aj. (coby režisér hodně cestoval)

➤ **ANDRZEJ WAJDA** (*1926)

filmový, ale i divadelní režisér:

➤ *Hamlet* (1982)

➤ *Dybuk a Hamlet IV.* (1989)

➤ **KRYSTIAN LUPA** (*1943)

➤ *Immanuel Kant* (1996)

➤ *Persona. Triptych* (od r. 2008 do současnosti)

Významní polští teatrologové:

- **KAZIMIERZ BRAUN** (*1936)
 - *Druhá divadelní reforma* (1979)
 - *Divadelní prostor* (1982, scénografie)
 - *Hollywood aneb Svatý les* (monodrama)
- **JAN KOTT** (1914–2001)
 - *Shakespearovské črty* (1961)

Z dalších proslulých polských souborů 60.–80. let:

- Teatr Ósmego dnia (1964, Poznań – italská anabáze)
- Teatr Misterium (počátek 70. let, Wrocław, inspirováno TL)
- Teatr Prowizorium (1976, současné polské hry)
- Teatr 77
- Scena Plastyczna

Literatura:

- Braun, Kazimierz: *Druhá divadelní reforma*. (Praha, 1993)
- Grotowski, Jerzy: *Divadlo a rituál: texty 1965–1969*. (Bratislava, 1999)
- Grotowski, Jerzy: *Jerzy Grotowski a Teatr Laboratorium: Texty. 1.-3. část* (Praha, 1990)
- Grotowski, Jerzy: *Towards a Poor Theatre*. (New York, 1968)
- Osiński, Zbigniew: *Grotowski i jego Laboratorium*. (Varšava, 1980)
- Pilátová, Jana: *Hnízdo Grotowského*. (Praha, 2009)
- Vinař, Josef: *Divadlo J. Grotowského*. (Praha, 1985)
- <http://www.grotowski-institute.art.pl/> (Instytut im. Jerzego Grotowskiego)